

Африканська чума свиней: симптоми і профілактика

Африканська чума свиней (хвороба Монтгомері) – це небезпечна інфекційна хвороба свиней, яка, втім, цілком безпечна для людей. Вона характеризується лихоманкою, запальними ураженнями внутрішніх органів тварин, численними крововиливами та високою смертністю. Вперше це захворювання було виявлене в Африці дослідником Р.Монтгомері у 1921 році. Звідси, звісно, й назва. В Україні африканська чума свиней відома з 1970-х років. Час від часу випадки африканської чуми свиней реєструються неподалік українських кордонів, що знову нагадує про необхідність впровадження жорстких заходів із профілактики і тягне за собою введення карантинних обмежень та заборону імпорту тваринної продукції. Недооцінювати хворобу не варто, бо вона здатна завдати тваринництву дуже велику шкоду.

Збудником африканської чуми свиней є вірус. Слід зазначити, що він стійкий до різних показників рН середовища, а також переносить заморожування, висушування та гниття. Так, шкодочинність вірусу при температурі +5 °С зберігається протягом 5–7 років, а при глибокому заморожуванні – до 10 років, при кімнатній температурі – близько 1,5 року, а при високих температурах (до 37°C) – до місяця. Під впливом ультрафіолетового опромінювання вірус залишається життєздатним протягом 12 годин. У м'ясі ж інфікованих свиней він може зберігатися до півроку, здатен довгий час жити у випорожненнях тварин, ґрунті, крові, що зумовлює його швидке розповсюдження, в тім числі й через предмети догляду за тваринами.

Вірус африканської чуми свиней дуже стійкий як у кислому, так і в лужному середовищі, проте знищити його все-таки можливо. Доведено, що для проведення дезінфекції слід використовувати 0,5-відсотковий розчин формаліну, а також хлорне вапно, 5-відсотковий розчин хлораміну...

Під час дезінфекції необхідно ретельно очищувати поверхні та промивати їх гарячою водою, оскільки органічні рештки, заражені вірусом, що там знаходиться, суттєво знижують ефективність проведення дезінфекції.

Основним джерелом передачі збудника є хворі та перехворілі тварини, в організмі яких вірус може зберігатися й виділятися у навколишнє середовище до 15 місяців. В основному ж зараження відбувається контактним шляхом через пошкоджені шкіру і слизові оболонки хворих свиней, а також через м'ясопродукти, кров та внутрішні органи. Вірус також може передаватися через шкірних паразитів та комах, які були в контакті з хворими свинями та трупами загинувших тварин. Значну небезпеку становить контакт домашніх свиней із дикими, а також з іншими домашніми та дикими тваринами і птахами, які теж можуть бути переносниками збудника. Носієм вірусу африканської чуми свиней у природі є аргасові кліщі. Вірус розмножується в їхньому організмі й передається здоровим свиням через повторні укуси.

До африканської чуми чутливі свині всіх порід та статево-вікових груп. При виявленні перших ознак хвороби в стаді захворюваність вже може охоплювати понад 35% поголів'я, а летальність сягає 97–100%. Це свідчить про швидкість розповсюдження інфекції. Для африканської чуми свиней характерні надгострий, гострий, підгострий, хронічний та латентний перебіги хвороби. При цьому надгострий та гострий зустрічаються найчастіше. У природних умовах інкубаційний період триває від 5 до 7–10 днів. Зазвичай вірус проникає до організму через органи дихання та травлення, а також через пошкоджену шкіру і слизові оболонки. Далі він швидко поширюється по кровоносних та лімфатичних судинах і уражує лімфоїдну тканину, стінки кровоносних судин та кістковий мозок. У результаті значно збільшується проникність судинних стінок, що є причиною виникнення множинних крововиливів. Вплив на лімфу зумовлює загальне послаблення імунітету хворих тварин.

Через певний час можуть розвиватися такі ознаки: набряки, некрози шкіри, ураження суглобів тощо. Але до цього доживають далеко не всі уражені вірусом тварини... Першим і яскравим проявом захворювання на африканську чуму свиней є швидкий розвиток лихоманки. У тварин підвищується температура тіла до 42°C, з'являються задишка, кашель, зникає апетит, посилюється спрага. При надгострому перебігу хвороби свині гинуть протягом 1–3 діб. Так, інколи відмічають раптову загибель свиней без прояву жодних клінічних ознак хвороби, що повинно одразу ж насторожити. При гострому та підгострому перебігу захворювання поряд із лихоманкою та загальним пригніченням спостерігають параліч задніх кінцівок, іноді – блювоту, закрепи.

Доволі характерною ознакою африканської чуми свиней є поява червоно-фіолетових плям на шиї, рилі та вухах, череві, між кінцівками. Іноді до основних симптомів захворювання можуть додаватися бронхіт чи пневмонія. За 1–2 доби до загибелі температура тіла хворих свиней опускається нижче норми. У тих свиней, які виживають, відмічають хронічний перебіг захворювання із лихоманкою, виснаженням та відставанням у рості й розвитку, а також запаленнями суглобів, їхніми безболісними набряками, некрозами на шкірі. Такий перебіг хвороби може тривати до 15 місяців. Свині, які одужують, залишаються носіями вірусу, виділяючи його у зовнішнє середовище під впливом стресу і заражаючи здорове поголів'я протягом усього свого життя. Відповідно всі тварини, які мали будь-який контакт із вірусом і загинули, перехворіли чумою в будь-якій формі та залишилися живими, є небезпечними для здорового свиноголів'я. При перших підозрах на захворювання свиней чумою господареві необхідно негайно звернутися до фахівців ветеринарної медицини. Самолікуванням займатися немає сенсу, адже ефективних препаратів проти хвороби Монтгомері не існує.

Враховуючи часті спалахи захворювання неподалік кордонів України, надзвичайно великого значення набувають заходи з профілактики і недопущення занесення хвороби. При виявленні у господарстві африканської чуми свиней на нього накладається суворий карантин, а все свиноголів'я знищується. Групи тварин, гній та залишки корму, а також малоцінні предмети догляду спалюються, рештки змішуються з вапном і закопуються. Приміщення та територію, де була виявлена хвороба, дезінфікують гарячим 3-відсотковим розчином їдкого натрію, який добре діє проти вірусу африканської чуми, чи 2-відсотковим розчином формальдегіду. На відстані 10 км карантинного господарства – перша неблагополучна зона – всі свині підлягають забою із подальшою переробкою м'яса. Карантин із господарства знімають через 30 днів після забою всіх свиней. Завезення нового поголів'я дозволяється не раніше, ніж через рік після зняття карантину. Таким чином, можливе занесення африканської чуми свиней пов'язане з великими втратами. Тож потрібно докласти максимум зусиль, щоб попередити її появу, аніж потім ліквідувати наслідки власної недбалості.

Пам'ятка для господарів

* Власникам особистих підсобних і фермерських господарств слід утримувати свиней у свинарниках і сараях без вигулу і контакту з іншими тваринами. Не допускайте сторонніх людей у своє господарство.

* Слід виключити годівлю свиней кормами тваринного походження і харчовими відходами без попередньої термічної їх обробки. Краще купувати корми лише промислового виробництва або ж проварювати ті, що готуються в домашніх умовах, при температурі не менше 80°C безпосередньо перед згодовуванням.

* Необхідно проводити обробку свиней і приміщення для їх утримання один раз у 10 днів проти кровосалних комах (кліщів, вошей, бліх). Також треба постійно вести боротьбу з гризунами.

* Краще не купувати свиней у місцях несанкціонованої торгівлі без ветеринарних супровідних документів, не завозити тварин і продукцію свинарства з інших регіонів без узгодження з ветеринарною службою.

* Треба обов'язково представляти усе поголів'я свиней для ветеринарного огляду, вакцинації (проти класичної чуми свиней, рожі) та інших обов'язкових маніпуляцій, що здійснюються ветеринарними фахівцями.

* Не можна викидати трупи тварин, відходи від їх утримання та переробки на звалища, узбіччя доріг, закопувати їх на своєму городі або інших земельних ділянках. Не варто переробляти м'ясо тварин, що загинули, або вимушено забитих свиней, якщо на це немає дозволу санлікарів. Це категорично заборонене й може призвести до подальшого поширення хвороби.